

promicanje i ostvarivanje kršćanskog iskustva u evangelizaciji odraslih

Tomislav Ivančić

5. KRŠĆANSKO ISKUSTVO I SVJEDOČENJE VJERE

Bog se slavi u svojim djelima. "Time se proslavljuje moj Otac da donosite mnogo roda i da budete moji učenici." (Iv 15,8) On je glasovit i slavan po svojim djelima. Kršćansko se pak iskustvo dobiva po djelima Božjim u nama. Odnosno, iskustvo Božje jest upravo djelo Božje u nama. Što je, dakle, više iskustva Božjega u nama, to je Bog po nama glasovitiji. Što imamo više iskustva, to više imamo materijala da drugima govorimo što nam je učinio Gospodin (usp. Lk 8,39). Apostoli su svjedočili o onome što su vidjeli i čuli, što je njima i među njima činio Isus. Slava Božja među ljudima i iskustvo Božje u nama idu, dakle, zajedno. Iskustvo nije samo ono što Bog nama čini, nego isono što Bog preko nas čini drugima. Iskustvo nije samo nešto što se događa u psihi osobe. Ono se očituje u vidljivim djelima Božjim. Zato je iskustvo ujedno i djelo koje Bog preko nas čini drugima, iskustvo je tako naša ljubav prema drugome. Molitva za drugoga i rezultat te molitve najveća su svjedočenja za Boga. To je svjedočenje Božjim djelima, ne samo riječju.

Slava Božja, iskustvo vjere i ljubav prema bližnjemu idu u kršćanskoj vjeri zajedno. Za tim ide i svjedočenje. Potrebno je sada još

malo detaljnije reći što je to iskustvo, i posebno, što je to kršćansko iskustvo.

Hrvatska riječ iskustvo dolazi od riječi "kušati" "iz". Iskustvo je, dakle, spoznaja koja namnogog susretanja s ljudima i stvarima. Ona je neposredna spoznaja za razliku od spoznaja koje se dobivaju iz knjiga i preko drugih. Iskustvo se dobiva preko vlastitih osjeta. Ono daje sigurnost u spoznaji jer je neposredno. Velika je razlika da li smo nekom događaju prisustvovali ili su nam o tome drugi pričali ili smo o tome pročitali. Slušajući o događaju od drugih mi smo u većoj ili manjoj nesigurnosti. Posrednik se mogao i prevariti. On možda ne misli na ono što mislimo mi. Ono, pak, čemu smo bili očevici, što je rezultat našeg iskustva, to je sigurno. Nitko nas ne može razuvjeriti, jer smo bili tamo. Vidjeli smo, slušali smo svojim ušima. Nikakvi napisi, nikakvo razuvjeravanje onih koji nemaju iskustva ne može nas uvjeriti u suprotnost od našeg iskustvenog doživljaja.

Iskustvena spoznaja je mnogo bogatija. Koliko god netko pripovijedao o svom usponu na planinu, mi ćemo imati manji doživljaj što imamo manje iskustva s usponima. Ako smo, pak, bili sami na toj planini pa nam još netko o tome pripovijeda, onda naše iskustvo biva upotpun-

njeno još snažnijom spoznajom. No, pretpostavka tog dubljeg iskustva i spoznaje jest baš to da smo već jednom bili tamo i zato nas to još više zanima.

Svoja iskustva možemo pričati drugima. Njih svatko sluša sa zanimanjem. Nitko neće doći slušati čovjeka kad priča kako je negdje nešto pročitao o putovanju u daleku i zanimljivu zemlju. No, ljudi će dolaziti i slušati onoga tko je tamo bio. Ma kako kvalificiran bio predavač koji je naučio o nekoj zemlji, uvijek ćemo radije slušati makar i slabo kvalificiranog predavača ako govori o svom iskustvu u toj zemlji. Pričanje o onome što smo pročitali ispada bližje i manje vjerojatno.

Iskustvo ide zajedno sa svjedočenjem. Očevidac je svjedok. On zalaže svoju osobu za ono što priča. On stoji iza toga. To je njegovo iskustvo. Onaj tko je razgovarao s nekom osobom, on je pozna, on se može za nju založiti. S njom se susreo, s njom razgovarao, s njom drugovao, s njom živio. Svjedočiti o ljepoti nekog kraja može samo onaj koji je tamo i bio. Iskustven čovjek može nas učiti neki posao, neki sport. Iskusan planinar može nas voditi na planine. Iskusan vozač je onaj kraj kojeg možemo mirno putovati. U njih imamo povjerenja. Tko je samo čitao o usponu na planinu, ne može biti vodič.

Iskustvo, dakle, rađa svjedočenje. Svjedočiti može samo očevidac. Onaj tko je doživio određen susret ili kraj. Onaj koji ima vlastito neposredno znanje. Iskusan kršćanin je onaj koji je bio ili jest u Božjem kraljevstvu i zato o njemu svjedoči.

Iskustvo nije isto što i doživljaj. Doživljaj je **jedan** neponovljiv događaj neposredne spoznaje. Iskustvo je, međutim, **mnoštvo** događaja zajedno. Zato nije iskusan onaj koji je jednom doživio planine, more, susret s ljudima ili s Bogom, nego onaj koji ima mnoštvo takvih doživljaja.

Iskustvo može biti nutarnje i izvanjsko. Nitko može imati iskustvo gledanja ili slušanja kao nečeg neponovljivog i nezaboravnog. Drugo je, međutim, iskustvo srcem, afektima i razumom, pri čemu se doživljavaju kvalitete dobrote, ljubavi, neke visoke spoznaje i slično. Vanjski

i nutarnji doživljaji slažu se ipak u čovjekovoj nutrini u zajedničko iskustvo. Oni se čuvaju u čovjeku kao u arhivu ili kao u riznici bogatstva određene osobe. Također je istina i to da vanjski doživljaj može dati nutarnje iskustvo. Često susretanje s nekom osobom stvori iskustvo prijateljstva, poznanstva i ljubavi. Može se zato reći da je svako iskustvo zapravo nutarnje iskustvo. Uostalom, ljudi se zapravo i susreću nutarnjim ticalima. Vanjskim osjetilima čovjek izvana spoznaje stvari i ljude. Ona ne prodiru u nutrinu drugog bića. Srcem se spoznaje nevidljivo i bitno — kaže Mali princ Saint-Exuperia. Nikakvo čudo da i Boga čovjek može susretati jedino srcem. Čudesa i znakovi koje Bog daje ljudima samo su poticaj da čovjek stekne iskustvo povjerenja u Boga. Zato nisu toliko važni ni znakovi ni čudesa nego baš to nutarnje iskustvo povjerenja. Ipak, znakovi u vjeri služe da bi čovjek lakše i nekako izvana imao dokaze da se Boga ne treba bojati, nego njemu se predati.

Kršćansko iskustvo jest iskustvo Boga i to onakvo kakvo nam posreduje Isus Krist. To je, dakle, sudjelovanje na Kristovu iskustvu. Svestrano i vanjsko i nutarnje iskustvo o Isusu Kristu imali su apostoli. Njihovo je iskustvo neponovljivo i nitko od nas ne može do takvog iskustva doći. Oni su, naime, s Isusom jeli i pili, gledali ga i slušali, s njim hodali i doticali ga se, pitali ga i gledali njegova djela. To iskustvo ne može nitko drugi više steći. Oni su, međutim, imali i viđenja uskrslog Gospodina. To je druga vrsta iskustva; moguće je da ga imaju i drugi. Tako se pripovijeda da su ga imali i pojedini sveci. Treće iskustvo, koje su apostoli imali, jest ono koje su stekli na dan Duhova. To je nutarnje iskustvo, ali povezano s vanjskim znakovima i čudesima koji upotpunjuju i nekako jamče nutarnje iskustvo. To iskustvo treba steći svaki normalan kršćanin. To je, s jedne strane, iskustvo Isusove prisutnosti, neposredne blizine i zajedništva s njim a, s druge strane, to je iskustvo sile njegova Duha kojom iskusan vjernik može činiti Isusova djela (usp. Iv 14,12)

Iskustvo je neprenosivo na drugog. Ne može se, naime, iskustvo tuge ili radosti, iskustvo ljepote ili ljubavi jednostavno prenijeti drugome.

Može se o njemu pripovijedati nekome i time sugerirati drugome da zaželi takvo iskustvo. Može se čovjek povesti putem na kojem će steći određeno iskustvo. No nikad ne mogu svoje iskustvo predati drugome. Ipak, istina je i to da samo onaj koji ima iskustvo može drugom pokazati put do sličnog iskustva.

Iz punine srca usta govore. Ako je u srcu praznina, onda će praznina također zjapiti u riječima. Tako učiti o duhovnim stvarnostima može samo onaj koji je njima prošao. Ne, dakle, onaj koji je stekao visoku naobrazbu o iskustvima vjere. Tko je završio školu duhovnosti, nije time još sposoban biti i vodič. Tko je izvanredno dobro naučio teoriju vožnje auta ili motora, još nije sposoban voziti auto niti popravljati motor. Zato ne može škola dati visoke stručnjake duhovnosti, nego samo one koji dobro teoretski poznaju iskustva drugih. Tako je i u katehezi. Kateheta može ljudima, ako sam nema iskustva, samo teoretski govoriti o vjeri, ali nikad ne može dovesti ljude do iskustva vjere. Voditelj postaje onog časa kad govori iz svog osobnog iskustva.

Budući da se vjera ne uči, nego je ona dar Božji u kojem se čovjek rađa krštenjem, obraćanjem i molitvom, to znači da se vjera ne može drugačije predati nego samo svjedočenjem.

Pouka i odgoj pomažu vjeru, ako ona već postoji; oni mogu sugerirati put do iskustva, ali ga ne mogu dati ako voditelj pouke i odgoja nema iskustva.

Kršćanska vjera je u biti tradicionalna. To nije isto što i konzervativna. Naprotiv, tradicionalnost kršćanske vjere jest najveća njezina snaga i revolucionarnost. Tradicionalnost, naime, znači da je kršćanska vjera u biti takva da se prenosi od jedne osobe na drugu. Želi se reći da netko ne može postati kršćanin time što je slučajno naišao na Sveto pismo ili time što je negdje pročitao o Isusu Kristu. Kršćanska vjera prenosi se (a to znači riječ, tradicija) propovijedu i molitvom. To su dva bitna elementa prenošenja kršćanske vjere. Nije dosta da za Isusa svjedoči samo netko tko je iskusan kršćanin, nego i Duh mora svjedočiti. Zato ne samo propovijed, nego i molitva. Tako je to bilo i kod apostola. Oni su svjedočili propo-

studije

vijedanjem za svoje iskustvo Isusa Krista, a Duh Sveti je slušateljima iznutra davao to iskustvo Boga. Isus je to unaprijed rekao: "A kada dođe Branitelj koga ću vam ja poslati od Oca—Duh istine, koji od Oca izlazi—On će svjedočiti za mene. I vi ćete svjedočiti jer ste od početka sa mnom." (Iv 15, 26—27)

U čemu je kršćansko iskustvo? Kršćansko iskustvo se očituje u doživljavanju Isusove blizine i sile Duha Svetoga. Onaj koji ima iskustvo Isusa Krista u sili Duha, može to iskustvo prenijeti drugima. On ima, naime, Riječ i silu Duha kojom ta riječ postaje stvarnost. Tko to iskustvo nema, riječi koje govori ostat će bez životnog efekta. Apostoli su tek nakon Duhova postali sposobni uspješno svjedočiti Isusa Krista. To znači da nije bilo dostatno samo ono izvanjsko iskustvo koje su imali o Isusu Kristu, nego je bilo potrebno da to iskustvo bude u sili Duha. Duh Sveti je sila koja se prenosi preko osoba. On je, naime, međuosobna sila, kao treća božanska osoba unutar Presvetog Trojstva. Zato on i na zemlji djeluje među osobama. On nužno stvara zajednicu. Mogli bismo gotovo reći da tamo gdje nema zajedništva i zajednice, tamo ne može biti ni Duh Sveti. On je tamo gdje je zajednica i odlazi k onima koji su spremni biti u zajedništvu s drugima. On naprosto drugačije ne može opstojati. Međuosobnost jest egzistencija Duha Svetoga. Zato je Isus morao stvoriti Crkvu, ako je htio Duha Svetoga poslati na zemlju. Zato Crkva ujedno ne smije prestati postojati. Kad ne bi bilo Crkve, Kristovo spasenje se ne bi moglo ostvarivati na zemlji.

Sigurno je da u Crkvi kao zajednici uvijek živi snaga Duha i njegovo iskustvo. No, to ne znači da u svakom članu to iskustvo živi. Uvijek je postojalo i uvijek je bilo ljudi kroz čitavu povijest Crkve u kojima je to iskustvo bilo životvorno. Drugi su živjeli ili životarili u sjeni tih ličnosti.

S druge strane to opet ne znači da svi vjernici nemaju Duha Božjega ako ne osjećaju njegovo iskustvo. Svaki vjernik koji je primio sakramente inicijacije primio je i Duha Svetoga i njegove darove. No, kod mnogih ti su darovi i iskustvo Duha ostali latentni ili kao zakopani

talenti neumnoženi i neiskorišteni (Usp. Matej 25, 14–30). Potrebno je iskopati to dobiveno blago obraćenjem i temeljitom molitvom pa da dođe do iskustva. Zapravo potrebno je da oni koji imaju iskustva toga Duha mole za one koji su bez iskustva da bi Duh Božji i u njima počeo svjedočiti živu vjeru.

Kršćanin je tako u biti čovjek koji ima iskustvo vjere. Ili bi barem trebao biti iskusan vjernik. To je iskustvo koje je Isus predao svojoj Crkvi i koje Crkva snagom Duha Svetoga predaje ljudima svih generacija kroz povijest. Za Crkvu prvih i svih vremena ostaje uvijek bitno svjedočanstvo apostola. A to svjedočanstvo je bilo dvostruko: propovijedu i molitvom. Jedno i drugo je nekako izraženo sakramentima gdje se stapaju riječ i znak ili molitva i znak. U sakramentima prima kršćanin to iskustvo. No potrebno je da on sam moli pa da doista i doživi to djelovanje Duha. Isus je bio na Jordanu od Ivana kršten, ali tek kad je izišao iz vode i pomolio se, mogao je i Ivan vidjeti Duha koji je bio na njemu i čuti nebeski glas. "I dok je molio rastvori se nebo, siđe na nj Duh Sveti u tjelesnom obličju, poput goluba, a glas se s neba zaori: 'Ti si sin moj, ljubljeni'" (Lk 3,21–22). Sakramenti, naime, daju, ali se tek u molitvi vjernik otvara djelovanju sakramenata. Da bi, pak, čovjek mogao moliti, on se mora obratiti, čitavim bićem okrenuti Bogu. Molitva je, naime, razgovor s Bogom i u molitvi se čovjek obraća Bogu. On se drugim riječima otvara Božjim riječima i Božjem djelovanju.

Evangelizacija Crkve upravo ide za tim da vjernike otvori tom iskustvu koji su oni dobili ali nisu prihvatili. Drugim riječima, evangelizacija u Crkvi ide za tim da omogući tradiciju Crkvu, a to znači da omogući prenošenje vjere i živoga Boga unutar Crkve i izvan nje. To je iskapanje talenata iz zemlje i stavljanje u optičaj. Prema tome, idući za tim da u vjericima probudi doživljaje, a time i iskustvo vjere, evangelizacija oživljuje vjernike i obnavlja Crkvu.

Poseban cilj evangelizacije jest dovođenje vjernika do iskustva tako da odrasli kršćani postanu sposobni biti apostoli i evangelizatori. Papa Pavao VI. kaže u svojoj pobudnici "Evangelii nuntiandi": "S druge strane, moraju mladi

koji su u vjeri i molitvi dobro odgojeni biti apostoli mladeži" (EN 72). "Laici se također mogu osjećati pozvanima da sa svojim Pastirima surađuju u služenju crkvenoj zajednici, za njen rast i život, izvršavajući najrazličitije službe prema milosti i karizmama koje im se Gospodin udostoji udijeliti. Crkva znade i za službe neza-ređenih kojima se osiguravaju posebni oblici crkvenog služenja. Takve službe, nove samo prividno a zapravo duboko povezane sa životnim iskustvom koje je Crkva imala u svojoj prošlosti (primjerice služba katehete, predmolitelja i predvodnika u pjevanju, službe kršćana koji služe Riječi Božjoj ili pomažu braći u potrebama, napokon službe voditelja malih zajednica, odgovornih u apostolskim pokretima itd./, dragocjene su s obzirom na uspostavljanje, život i rast Crkve, s obzirom na njenu sposobnost da zrači oko sebe i prema onima koji su daleko" (EN 73).

Sada je potrebno reći kako se otprilike manifestira to kršćansko iskustvo u onima koji su evangelizirani.

Kako je to bilo u prvoj Crkvi, možemo saznati iz Djela apostolskih i poslanica. Baš to iskustvo bilo je odlučujuće u nastanku prve Crkve. Prva Crkva nije nastala na temelju nekog razumskog uvjerenja nego na temelju iskustva. Nakon Petrove propovijedi na dan Duhova slušatelji pitaju Petra što trebaju činiti. On im odgovara neka se obrate Isusu Kristu i neka se dadu krstiti u njegovo ime. Tek kad su to učinili – a to je upravo ono što traži evangelizacija – postali su Crkva. Oko tri tisuće duša već prvi dan. Ti ljudi su počeli ljubiti jedni druge. Bili su jedno srce i jedna duša. Bili su postojani u molitvi, u euharistiji, u nauku apostolskom i zajedništvu. Njihova molitva je činila čudesu. Izbavila je Petra iz tamnice, davala mudrost kojoj se nisu mogli oprijeti drugi, slavili su Isusa Krista, svjedočili za njega i tako privlačili druge da zažele biti kršćani. Oni su se jednostavno razlikovali od drugih, jer je ljubav među njima bila drugačija. Takvo iskustvo živjelo je u Crkvi do dana današnjega.

Kada danas govorimo o tom iskustvu, onda ga možemo označiti nizom elemenata i fenomena koji su zajednički kako prvoj Crkvi tako

i vremenima obnove Crkve. Kršćanin koji je prošao kroz evangelizacijski katekumenat osjeća da je u njemu rođen novi život. On ima dubok osjećaj stalne Božje prisutnosti u sebi. To je u njemu toliko duboko da on gotovo može reći da Boga pozna. O Bogu može drugima govoriti. Čini mu se kao da je dobio nove oči jer sada vidi ono što do sada nije vidio. Dobio je također novi razum, jer mu je odjednom Božja riječ Svetog pisma izvor čudesnih spoznaja. Takav vjernik također osjeća da se oslobodio nekih mana i grijeha kojih se uzalud pokušavao na neki drugi način osloboditi. Ima osjećaj da mu je grijeh oprostjen i da mu je Bog vjerni prijatelj. Molitva mu je svagdašnja hrana i časovi molitve najljepši trenuci dana. On je promjenio mentalitet i životnu perspektivu vidi sasvim drukčije. On ne pripada samo zemlji nego i vječnosti. On je čovjek neprolazne dimenzije. Takav čovjek zrači nečim što druge izaziva. On je postao prorok koji osporavajući kratke i ograničene ciljeve upozorava ljude na neslućene perspektive života. On izaziva i onda kad šuti, no sposoban je i riječima svjedočiti za ono što iz njega vidljivo zrači. Jednostavno, on ne može ostati nezapažen niti sam. No to što on zrači nije neka bioenergija ili neka duhovna snaga dobivena meditacijama ili inim praksama. On zna da nosi Isusa Krista i da je u Kristu njegova snaga. On ne raspolaže tom snagom, nego ta snaga raspolaže njime. U njemu je Bog kao Gospodar svega što postoji. Predanje njemu nije ropstvo nego naprotiv neograničena sloboda i ispunjenje čitave njegove osobnosti i života. Tu je prisutan i doživljaj da je moguće ljubiti i neprijatelja. Jedini neprijatelj ostaju đavao i grijeh i sve posljedice grijeha. Najveća mu je vrijednost na zemlji čovjek i njegova sloboda u srcu i savjesti. Otkrio je da je sloboda srca i obnova srca temelj svake druge slobode i svakog drugog društvenog i materijalnog napretka. Svakako, važno je naglasiti da ovo iskustvo nije statičko. Ono stalno raste, nikad nije dovršeno, u procesu je, u napredovanju. To je dinamizam koji tjera naprijed. Čovjek ga ima i napregnut je prema savršenstvu, potpunosti tog života.

Po riječima pape Pavla VI. svijet je danas gladan Boga. "Suprotno svakom očekivanju, svijet Boga unatoč tolikim znakovima odbija studije

nja ipak traži, hodeći neobičnim putevima, i bolno osjeća potrebu za njim" (EN 76). Papa uvjerava vjernike da svijet danas treba baš takve kršćane kakve smo malo prije označili kaoiskusne kršćane. Da svijet, naime, traži vjernike koji Boga poznaju, jer s njime druguju, a ne vjernike koji su o njemu čuli na vjeronauku ili u propovijedi. "Taj svijet vapi za blagovjesticima koji će mu govoriti o Bogu koga poznaju i s kojim druguju kao da vide Nevidljivoga. Svijet treba i od nas očekuje jednostavnost života, duh molitve, ljubav prema svima, naročito prema malenima i siromasima, podlaganje i skromnost, samoprijegor i odricanje. Bez biljega takve svetosti naša riječ teško da će naći put u srca ljudi našeg vremena. U opasnosti je da bude uzaludna i besplodna" (EN 76).

Iskustvo evangeliziranog vjernika je također potreba za zajedništvom u Crkvi. Sakramentalna praksa njemu je nešto najnormalnije i bez toga ne može. Upravo je zajedništvo najjači znak da u takvom čovjeku djeluje Duh Isusa Krista. "Po ovom će svi znati da ste moji učenicima, ako budete imali ljubavi jedni za druge" /Ivan 13, 35/.

Iz svega do sada rečenog jasno je da evangelizirati može samo onaj koji je evangeliziran. Katehizirati može onaj koji je učio o svemu što su apostoli predali. U svakom slučaju vjera se rađa propovijedanjem apostolskog svjedočenja i svjedočenjem vlastitog iskustva vjere.

6. SADRŽAJ EVANGELIZACIJE

Papa Pavao VI. kaže da je evangelizacija složen postupak koji uključuje razne elemente: obnovu čovječanstva, svjedočenje, izričiti navještaj, pristanak srca, ulazak u zajednicu, primanje znakova, apostolsko djelovanje" (EN 24). Očito je da su ovdje zajedno izrečeni ciljevi i sredstva evangelizacije. Obnova čovječanstva i apostolsko djelovanje očito je cilj prema kojem ide evangelizacija. Budući da smo o ciljevima već nešto rekli, sad je na redu da kažemo o sredstvima kojima se dolazi do cilja.

Pod sredstvima evangelizacije mislimo na

ono što je potrebno učiniti da bi se nekršćani na privelo kršćanskoj vjeri, a neobraćenog privelo obraćenju i obnovi sakramenata inicijacije. Drugim riječima, misli se na sve one radnje i postupke koje propisuje katekumenat. Spomenuti dokumenat Pape Pavla VI. govori pri tome o putevima evangelizacije. No o istoj stvari on govori i u poglavlju pod naslovom "Sadržaj evangelizacije". Papa kaže da postoje bitni, ali i uzgredni elementi evangelizacije. Među bitne elemente spada u prvom redu svjedočanstvo života, primjerena kateheza i temeljna molitva. Obrednik "Inicijacija" vidi katekumenat u dva bitna elementa: navještanju i molitvi. Među ta dva elementa uklapa se svjedočenje odraslih i zrelih kršćana. Svaka od ta dva elementa obrađuju se u dva odijeljena razdoblja. U elementu navještanja prvi dio razdoblja je pretkatekumenat u kojem se nalazi svjedočenje, te prve kateheze o čovjeku, grijehu i otkupljenju. Drugi dio razdoblja se naziva katekumenat. U njemu pripravnici sve više uče moliti zajedno s onima koji svjedoče te slušaju kateheze o Duhu Svetom i njegovim darovima, o Crkvi i sakramentima te o obraćenju i molitvi.

Element molitve ima također dva razdoblja: prvi dio čišćenje i prosvjetljenje, a drugi obnova sakramenata i mistagogija. U prvom dijelu drugog razdoblja obrednik propisuje molitve za nutarnje očišćenje od posljedica grijeha, duševnih rana i trauma i od teških prošlih sjećanja koja priječe povjerenje u Boga i ljude. U drugom dijelu drugog razdoblja obnavljaju se sakramenti inicijacije i moli Gospodina za darove Duha kao pomoć za novo služenje u Crkvi i svijetu.

Dokumenti Crkve vide u svjedočenju starijih **kršćana prvo** i **bitno** sredstvo evangelizacije. "Nije na odmet da se prisjetimo: evangelizirati u prvom redu znači na jednostavan i izravan način svjedočiti o Bogu koji se objavio u Isusu Kristu po Duhu Svetom" (EN 26). Na drugom mjestu istog dokumenta papa Pavao VI. kaže: "Crkvi je prvo sredstvo evangelizacije svjedočanstvo izvornoga kršćanskog života. Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke nego učitelje – rekli smo nedavno skupini laika – ili ako sluša učitelje sluša ih zato što su svjedoci"

(EN 41).

Pri tome, rekli smo, evangelizirati je nemoguće bez onih koji su već evangelizirani. Tu je razlog zašto se crkveni dokumenti o evangelizaciji još uvijek ne provode, unatoč tome što je današnja Crkva već napisala obrednik za provođenje katekumenata i to ne samo za nekršćane, nego i za katekumene unutar Crkve. Mnogi su, naime, župnici, pa čak i biskupije, pokušali raditi po tom obredniku. Do u tančine su proveli sve što se u njemu traži, ali je iskustvo izostalo. Jednostavan razlog: nije bilo onih koji bi svjedočili. Nije, naime, bilo vjernika koji bi govorili o svom iskustvu s uvjerenjem. Još veći razlog je bio u tome što ni sam evangelizator nije imao iskustva, pa prema tome nije mogao govoriti s uvjerenjem svjedoka o iskustvu koje slijedi u katekumenatu i do kojega želi dovesti obrednik. Evangelizator također nije mogao dati niti izmoliti Božju snagu koja dovedo do iskustva, jer je sam nije imao. Rekli smo, naime, da je kršćanska vjera u biti tradicionalna, a to znači vjera koja se predaje. Ona se predaje od oca na sina, od onoga koji ima vjeru na onoga koji je nema. Nema tog obreda koji bi je mogao prenijeti ili dati, jer kršćanska vjera nije magija. Postoje samo žive osobe koje su ispunjene Duhom Božjim iz kojih onda isti Duh zrači i oslobađa druge.

Svjedočenjem onoga koji ima iskustvo vjere nastaje u drugoj osobi želja za istim iskustvom. No daleko jače svjedočenje nastaje u trenutku kad iskusna osoba počne moliti za onoga kome svjedoči. Tada, naime, djelom dokazuje da vjeruje u ono što je riječima i životom pokazivala.

Drugi element evangelizacije jest **izričiti navještaj** Evandjelja. "No sve to bit će nedostavno, jer se i najbolje svjedočanstvo na kraju pokaže nemoćnim, ako ne bude razjašnjeno i opravdano – Petar to označava kao 'obrazloženje nade' – iznijeto u obliku razgovjetnoga, nedvosmislenog navještanja o Isusu Gospodinu. Dakle, Radosnu vijest koja je razgllašena životnim svjedočanstvom ubrzo valja navijestiti i riječju života. Nema istinske evangelizacije ako se ne obznani ime, nauka, život, Obećanja, Kraljevstvo, otajstva Sina Božjega Isusa iz Na-

zareta” (EN 22).

Iz ovog navoda pape Pavla VI. jasno nam je ujedno što treba govoriti kao temeljne kateheze u evangelizaciji. Treba govoriti o Isusu Kristu kao spasitelju i osloboditelju čovjeka i zatim o njegovu nauku i njegovom životu. Govor o Isusu kao spasitelju pretpostavlja i govor o grijehu kao ropstvu. A to onda dalje znači da treba u jednoj temeljnoj katehezi ocrtati ljudsku egzistenciju u svim njezinim neriješivim zagonetkama i pukotinama koje čovječanstvo do sad nije ničim uspjelo zacijeliti. Vrlo je važno pri tome pokazati stvarnost grijeha u čovječanstvu i u čovjeku kao osnovni i nikad rješivi grijeh onako kako je u Bibliji ocrtan kao prvotni grijeh i kako se kasnije pokazuje kao osobni i aktualni grijeh u svim situacijama biblijskih događaja. Tek nakon takvog temeljitog katehiziranja o ljudskim uvjetima na zemlji i stanju grijeha moguće je uvjerljivo pokazati osloboditeljsko djelovanje Isusa Krista.

Dalje ovaj dokumenat traži da se govori o Obećanjima. To je Duh Sveti i njegovi darovi. Potrebna je temeljita kateheza baš o Duhu Svetom i njegovim darovima da bi se tu pokazalo kako čovjek kroz obraćenje i molitvu postaje novo stvorenje s novim dinamizmom svoga djelovanja. Darovi Duha, naime, jesu nove sposobnosti čovjeka kršćanina za njegovo djelovanje u društvu i u Crkvi. Time se pokazuje kako kršćanin postaje nov čovjek u društvenom smislu, jer ga upravo Duh Sveti i darovi Duha (oni su, naime, dani radi drugih, za služenje drugima) tjeraju da ide u zajednicu, da stvara zajedništvo i da bude kvasac novog društva.

Povezano sa navještanjem Obećanja jest govor o kraljevstvu. Svijet i čovjeka zavodi Knez ovog svijeta. Navijestiti kraljevstvo Božje znači pokazati kako Bog može postati Gospodar svijeta i čovjeka, a time čovjek slobodan. Govoriti o kraljevstvu zapravo znači govoriti o autentičnom čovjeku i o rascvatu čovjekove osobnosti i ljudskog društva. To je, drugim riječima, govor o autentičnim ljudskim vrijednostima i o temeljnim ljudskim potrebama.

Govor, pak, o otajstvima Isusa Krista znači govor o sakramentima. Taj govor, međutim, pretpostavlja govor o Crkvi kao autentičnom studije

mjestu sakramenata.

Da zaključimo, slijed kateheza u evangelizacijskom poslu trebao bi biti ovakav: prvi govor mora biti o čovjeku i svim njegovim antropološkim dimenzijama osobnog i društvenog života. Druga kateheza bi trebala pokazati sva ropstva čovjeka i čovječanstva, a to znači ropstva koja su zajednička svim ljudima i svakom čovjeku bez iznimke (usp. EN 28 i 29). Treća kateheza jest temeljni i temeljit govor o Isusu Kristu i njegovom osloboditeljskom djelu. Četvrta kateheza mora pokazati milosti koje je donio Isus Krist, a to znači govor o Duhu Svetom i njegovim darovima. Peta kateheza bi trebala navijestiti Crkvu kao zajednicu izričito spašenih i vjernih Isusu Kristu. Šesta kateheza treba govoriti o sakramentima kao sredstvima razdiobe Božjih darova u Crkvi. Nakon ovoga dolazi na red govor o putevima kojima se dolazi do Božjih obećanja i novog života po Kristu. Prvi od tih puteva jest obraćenje, a drugi molitva. Obraćenje je nutarnji obrat čovjeka koji Boga stavlja na prvo mjesto u svom životu. To je ujedno odricanje od svega onoga što je zlo i što pripada Zlome (uspoređi EN 36). Obraćenje znači prekid sa stanjem ropstva i usmjerenje prema slobodi.

Molitva je pak dolaženje Bogu. Dok je obraćenje raskid sa Zlim, dotle je molitva sjedinjenje s Bogom. Obraćenje je odvratanje od zla, a molitva je koracanje Bogu. Zato je govor o obraćenju i o molitvi osnovni preduvjet da bi sve druge kateheze imale smisla. Dok je u običnim katehezama govor o obraćenju i molitvi obično površan i kao razliven, dotle on u evangelizaciji mora biti zgusnut, intenzivan i temeljit. On mora biti nov i iznenadujući. Svi rezultati katehiziranja i evangeliziranja stoje u ova dva koraka, naime, u obraćenju i molitvi.

Obraćenje je u Svetom pismu označeno nazivom metanoja, a ta riječ znači temeljit preokret, duboku promjenu u shvaćanju i u srcu. To je odricanje od grijeha i svega onoga što u nama želi zaposjesti Božje mjesto. To je ujedno okretanje prema Božjem kraljevstvu koje treba silom osvjetiti, jer siloviti ga grabe (usp. Mt. 12, 12; Lk. 16, 16). Potrebno je, naime, živjeti prema Evandelju, kroz tegobe i patnje, preko

odricanja i križa putovati do beskrajnih darova Božjega Duha. To je prekid, dakle, sa prošlim životom i prepuštanje Bogu da čovjeka preobrazi. To je usmjeravanje s onu stranu vremena i povijesti u svijesti da se konačna čovjekova istinska sudbina ne iscrpljuje u njegovom vidljivoj izgledu nego ima perspektivu i budućeg života. Zato obraćenje zahvaća čitav život i čitavog čovjeka. Ne smije ostati niti jedna veza sa starim svijetom, jer Bog otvara perspektivu novog stvaranja. Molitva, naime, bez obraćenja ne može čovjeka sama uvesti u nova iskustva Božje blizine, jednako, kao što ni rad brodskih motora ne može odvesti brod na pučinu i u druge krajeve ako je brod privezan uz obalu.

Korak nakon naviještanja i svjedočenja jest molitva. Najprije je potrebna temeljita **kateheza** o molitvi kao i o obraćenju. Iza toga je još potrebna **praksa** molitve. Pavao VI. kaže da je potrebno "propovijedanje o traženju samoga Boga po molitvi, naročito po molitvi klanjanja i zahvaljivanja" (EN 28). Molitva je prepuštanje Duhu Svetom da učini od čovjeka ono o čemu je naviještanje Isusa Krista govorilo. Papa Pavao VI. o Duhu Svetom kaže: "Bez djelovanja Duha Svetoga evangelizacija uopće nije moguća. On je duša Crkve. Baš on tumači vjernicima duboki smisao Isusove nauke i njegova otajstva. Upravo on, danas kao i u počecima Crkve, djeluje u svakom blagovijesniku koji mu se prepusti da ga vodi i da u njegova usta stavi do čega on sam ne bi mogao doći, dok u isto vrijeme pripravlja i dušu slušatelja da bude otvorena i pripremljena za Radosnu vijest i kraljevstvo koje se naviješta. Ima u evangelizaciji niz metoda koje su dobre, ali ni naj-savršenije od njih ne bi mogle nadomjestiti tiho djelovanje Duha. Bez njega ništa ne vrijedi ni najvještija priprava navjestitelja. I najuvjerljivija oštroumnost bez njega je pred ljudskim duhom bespomoćna. Sve psihološke i sociološke do u tančine razrađene sheme bez njega se ubrzo pokazuju bezvrijednima" (EN 75). Sadašnji papa Ivan Pavao II. slično govori o tom djelovanju Duha: "Kateheza je rast u vjeri i sazrijevanje kršćanskog života prema punini i, prema tome, djelo je Duha Svetoga koje samo on može probuditi i podržavati u Crkvi. Neprestano zazivati toga Duha, biti u zajedništvu

s njim i truditi se spoznati njegova istinska nadahnuća, to mora biti stav Crkve koja naučava, stav svakog katehete" (CT 72). Pavao VI. isto to zahtijeva od blagovijesnika: "Isto želimo i mi potičući također sve blagovijesnike da neprestance mole Duha Svetoga s vjerom i žarom te da se razborito prepuste da ih vodi on kao konačni nadahnitelj u njihovim planovima, u njihovim pothvatima, u njihovu evangelizacijskom djelovanju" (EN 75).

Duha Svetoga se ne upoznaje katehezom. Može se samo govoriti o njegovu djelovanju. Isusa Krista se upoznaje katehezom, a Duha Svetoga molitvom. Zato je osnovna zadaća apostola bila "posvetiti se molitvi i posluživanju Riječi" (Dj. 6,4).

Moliti znači sjediniti se s Bogom, uzdići srce i um Bogu ili, prema definiciji II. vaticanskog koncila molitva je razgovor s Bogom. To je, dakle, govor Bogu i slušanje govora Božjeg. Molitva je tako govor i šutnja. Takav dijalog s Bogom pretpostavlja vjeru da čovjek zaista stoji pred Bogom, da ga Bog sluša i da želi govoriti. **Sabranost** je zato bitni preduvjet molitve. Razgovor, također, pretpostavlja da je čovjek u dobrim odnosima s onim s kojim razgovara. Zato je **pomirenje** s Bogom i pomirenje s ljudima preduvjet svake molitve. Takav stav prema Bogu ujedno traži da čovjek i spontano moli. Ne može čovjek s Ocem razgovarati samo naučenim formulama. Također ne može čovjek sebe izreći preko nekih tuđih molitvenih obrazaca. Molitva je, naime, otvaranje srca i prihvaćanje Boga u svoje srce. U molitvi je važno da **cilj** molitve bude Božje kraljevstvo i njegova sila. Bogu naime nemamo što dati, nego mu jedino pružiti svoje potrebe da ih zasiti. Onda kad tražimo Božje kraljevstvo događa se i dobiva sve drugo s time.

Kateheza, dakle, zajedno sa svjedočenjem čovjeku daje spoznaju Božjih obećanja i blaga koje Bog želi čovjeku dati. To blago je čovjeku već dano osobito po sakramentima inicijacije. Potrebno je, dakle, otvoriti to beskrajno blago pa da se u vjernika razviju sve one sposobnosti koje su imali sveci tokom povijesti Crkve i koje su zapravo normalne stvarnosti svakog opredjeljenog kršćanina. Potrebno je prema tome načiniti temeljitu obnovu sakramenata inicijacije

pa da se u vjerniku očituju svi oni darovi Duha Svetoga koje Bog daje Crkvi i pojedincima. Kršćanin koji zaželi imati sve to što mu je ponuđeno, mora se uputiti na put do obnove sakramenata inicijacije.

7. ZAKLJUČAK

Ovdje smo velik prostor dali govoru o potrebi evangelizacije unutar Crkve i o onima koje treba evangelizirati u Crkvi. Učinili smo to stoga što smo uvjereni, da neuviđanje nužnosti evangelizacije u Crkvi stvara osnovnu zapreku promicanju iskustva vjere odraslih. Iz tog razloga prekratko je došao sam govor o sadržaju i putovima dolaženja do iskustva. No i ovo što je rečeno dovoljno je pod uvjetom da evangelizator već ima osnovno kršćansko iskustvo. Provedba, naime, katekumenata je po sebi veoma jednostavna. Zbog skučenosti prostora nisu sadržajno obrađene kateheze. Smatramo da je velik nedostatak suvremenih katekizama baš u tome što nedostaje nekoliko osnovnih kateheza danih sveobuhvatno i potpuno shvatljivo suvremenom čovjeku. Potrebno bi bilo dati skicu tih kateheza ne samo u obliku jednog članka nego i u maloj knjižici dostupnoj svim evangelizatorima. Svi se, naime, danas nalazimo na prvim počecima tog rada.

Možda je uputno da ovdje sumarno damo pregled kako se praktično može jednostavno provesti katekumenat odraslih.

Evangelizacijski posao može se organizirati u obliku seminara od 4–5 dana ili u obliku tromjesečnog katekumenata za odrasle. Seminar je cjelodnevni rad kroz nekoliko dana, dok drugi može biti jednotjedno ili dvotjedno sastajanje sudionika katekumenata. Za jedno i drugo ljude se pozove na prikladan način u župi. Početak rada sastoji se u tome da voditelj katekumenata ili seminara najprije dobro upozna prilike pojedinog sudionika, njegova opterećenja i prednosti i njegova očekivanja. Iza toga se sudionicima govori o dokumentima Crkve koji propisuju ovakav rad i pokaže obrednik koji ga konkretizira. Trebalo bi zatim, govoriti kateheze onim redom kako smo to već napome-

studije

nuli. Svaka kateheza mora biti popraćena praktičnim učenjem molitve i tzv. radom u skupini. Potrebno je, naime, dati dovoljno prostora da se u slušateljima čuje odjek kateheza. To se može učiniti pismenim radom ili diskusijom. To je nešto poput rada dinamike grupe čime se ujedno oslobađaju ljudi osjećajući se prihvaćenima od drugih. Dobro je također naučiti sudionike i neke elemente kršćanske meditacije radi lakšeg sabiranja u molitvi. Seminar ili katekumenat mora biti razdijeljen u dva dijela prema obredniku "Inicijacija". Prvi dio, kojem je posvećena polovica raspoloživog vremena, neka sadrži učenje o molitvi, kateheze, rad u skupini i diskusije. Taj dio, naime, treba dovesti ljude do toga da zažele obnoviti sakramente inicijacije. Želja se povećava na taj način što će sam voditelj svjedočiti o onome što će sudionici dobiti obnavljanjem sakramenata. Nužno je ipak da na takvom seminaru ili katekumenatu sudjeluju i vjernici koji također imaju iskustvo vjere. To, naime, zahtijeva obrednik "Inicijacija", ali je nužno i za plodan hod katekumenata (usp. RPOK br. 4 12,3. br. 18 te br. 40 također brojevi 43, 45).

Čitav drugi dio je praktični. On provodi u djelo ono što je prvi dio navijestio i obećao. Taj dio ima tri razdoblja. Prvo je vrijeme čišćenja i prosvjetljivanja, drugo je vrijeme obnove sakramenata inicijacije, a treće je vrijeme "mistagogije".

Vrijeme čišćenja i prosvjetljivanja odvija se u tzv. provjerama i predajama. "Provjera ima dvostruku svrhu: naime da u srcima izabranika otkrije što je krhko, slabo i krivo i to iscijeli, a da se ukrijepe ono što je vrijedno, valjano i sveto. Svrha je tih provjera da pripravnike oslobodi grijeha i đavla te ih ukrijepe u Kristu koji je Put, Istina i Život izabranika" (RPOK br. 25). U predajama se, pak, predaje vjeroispovijest i Gospodnja molitva. Provjera se vrše tri puta sa molitvama koje su označene u obredniku. Uopće to vrijeme čišćenja i prosvjetljivanja ostvaruje se "više duhovnom sabranošću negoli samom katehezom, ono smjera kako čišćenju srdaca i pameti ispitivanjem savjesti i pokorom tako i njihovu prosvjetljivanju dubljom spoznajom Krista Spasitelja" (RPOK

br. 25). To je, dakle, vrijeme u kojem sudionici seminara ili katekumenata trebaju načiniti svoje obraćenje i opredijeliti se za Isusa Krista. Molitve za nutarnje iscjeljenje mogu se moliti tako da svećenik predmoleći spominje sve nutarnje rane na savjesti i psihi sudionika od djetinjstva do sada. Dobro je također da pojedinci razgovaraju osobno sa svećenikom i pred njim iznesu svoje sumnje, probleme i duševne rane koje mogu biti nekad veća zapreka do iskustva negoli sami grijesi. Korisno je da u to vrijeme sudionici obave i veliku ispovijed.

Vrijeme obnove sakramenata najbolje je unutar mise i to onda kad se inače obavlja krštenje. Neka sudionici pristupe k oltaru i svaki osobno izrekne svoju obnovu i predanje Kristu Isusu. Neka zatim svakome pristupi netko odiskusnih vjernika i umjesto njegovog kuma stavi mu ruku na desno rame. Dužnost je toga kuma "da oglašniku pokaže ostvarenje evanđelja u vlastitom i društvenom životu, da mu pomogne u sumnjama i teškoćama, da mu daje svjedočanstvo te da bdije nad rastom njegova krsnog života" (RPOK br. 43). Potrebno je stoga da kum bude iskusan vjernik. Zatim neka svećenik koji je vodio seminar ili katekumenat, po propisu obrednika, na svakog položi ruke moleći kratko za njega. Na taj način biva sakrament krsta, potvrde i euharistije ponovno oživljen. Sakramenti, naime, ne donose ploda ako se primalac ne otvori u temeljitom obraćenju djelovanju tih sakramenata. Upravo to i želi takav seminar i ta obnova. Da se, naime, otvore srca i svjesno pred Crkvom izabere Krista za Gospodara svoga života. Čitava Crkva za to vrijeme moli za sudionike katekumenata ili seminara.

Treće vrijeme ovog drugog dijela jest "mistagogija." To je vrijeme u kojem se "potpunije i plodonosnije shvaćanje 'misterija' postiže novim izlaganjem i ponajviše iskustvom primljenih sakramenata" (RPOK br. 38). To je vrijeme u kojem se sudionici sastaju i pripovijedaju o iskustvu obnovljenih sakramenata. "Obnovljeni Duhom, oni su prisnije okusili dobru Božju riječ, postigli su zajedništvo s Duhom Svetim i otkrili kako je sladak Gospodin. Iz tog iskustva koje je vlastito čovjeku kršćaninu, a povećava se životnim iskustvom, crpe novi osjećaj vjere i

novu shvaćanje Crkve i svijeta" (RPOK br. 38). Osim toga potrebno je da svećenik pouči sudionike kako živjeti nakon obnove sakramenata. Potrebno je, naime, da oni od sada svaki dan čitaju Sveto pismo i bar dvadesetak minuta posvete osobnoj molitvi. No potrebno je također da se bar kroz godinu dana jednom tjedno sastaju sa ostalim sudionicima na zajednički razgovor, iznošenje iskustava i molitvu. Važno je, naime, da novi život koji su probudili u sebi raste do punine dobi Kristove.

Kroz tu godinu dana "zadaca je prezbitera da pokazuje pastoralnu i osobnu skrb osobito prema onima koji se kolebaju i koji upadaju u potištenost" (RPOK br. 45). Nužno je također da on dalje katehizira one koji su proveli obnovu i to preko tjednih sastanaka. Važno je također napomenuti da cijela zajednica treba sudjelovati na tome da se sudionici seminara osjete prihvaćenima u njihovom društvu. Potrebno im je povjerovati službe i odgovornosti i na taj način im pomagati svijest njihove određene zrelosti.

Da zaključimo: Crkveni dokumenti konkretno zahtijevaju evangelizacijski rad unutar Crkve kao bitnu zadaću suvremene Crkve. Crkva je učinila i obrednik za realizaciju evangelizacije. Jedini nedostatak jest u tome, što pozvani evangelizatori nemaju iskustva i stoga kraj svega već danog od Crkve ne mogu provesti evangelizaciju. Iskustvo se, pak, ne može dati "ozgor" u Crkvi, nego "ozdol", naime, samo tako da budući evangelizatori najprije sami sebe evangeliziraju i tako steknu iskustvo vjere. To je trenutno najbitnija zadaća Crkve i na nju čeka sve drugo već pripremljeno.

K R A T I C E:

- EN — Evangelii nuntiandi (Pavao VI.)
CT — Catechesi tradendae (Ivan Pavao II.)
RPOK — Inicijacija — Red pristupa odraslih u kršćanstvo.